

Gaston Bouthoul

SOCIOLOGIJE DE LA POLITIQUE

Presses Universitaires de France, Paris
1967, 124 stranice

Nakon što je u nekoliko uvodnih napomena odredio predmet proučavanja sociologije politike, autor je građu izložio u sljedeća tri dijela: »*Institucije*« (prethodnici, strukture, mentaliteti, agregati, država i njene funkcije, teorije političkih događaja), »*Ljudi*« (biološke i mistične hijerarhije, ekonomske hijerarhije, faktori političke akcije, tipologija političkih režima) i »*Ciljevi i forme političke akcije*« (poziv političara i njegova nestalnost dinamika i kontradikcije političkih režima, sloboda, njeni uvjeti i kontradikcije, snažne forme političke akcije).

Ova je knjiga popularno pisan pristup sociologiji politike. Da bi pojmove učinio jasnijima, autor se služi primjerima, obuhvaćajući razdoblja sve od Platona i Aristotela pa do danas. Prema Bouthoulu, sociologija politike proučava: razvoj i funkcioniranje političkih institucija, homologiju organa politike u različitim tipovima civilizacije, podrijetlo i formiranje javnog mišljenja, procese čije socijalne neuravnoteženosti i različite vrste konjunktura nesvjesno osjećamo ili svjesno primjenjujemo (ova se percepcija može pokazati netočnom ili iluzornom), način na koji su društva interpretirana na planu politike, izvještaje unutar materijalnih i misaonih struktura, te raznolikost kategorija političkih događaja.

Studij političkih fenomena obuhvaća, dakle, u prvom redu povijest, zasnovanu na stvarnim činjenicama, studij institucija, a treća je sociologija politike sa posebnim osvrtom na permanentne funkcije, strukture, hijerarhije i mentalitete.

Pod pojmom »*struktura*« razumijeva se raspored dijelova koji formiraju cjelinu, kroz suprotstavljanje svojih funkcija. Strukturu karakterizira stabilitet, recipročna ovisnost i međusobna ovisnost elemenata od kojih je sastavljena.

U društvenim znanostima postoji mnogo vrsta struktura, koje možemo podijeliti na unutrašnje i vanjske. Unutrašnje čine dio mišljenja pojedine individue, pa odatle potječe naziv *mentaliteti*. Vanjske strukture autor imenuje *institucije*, pri čemu napominje, da institucije ovise o mentalitetima. Treći aspekt struktura jest *tipologija političkih agregata*. Njih Bouthoul dijeli na mikropolitike (obuhvaćaju primarne forme društvenog života — kao primjere navodi izolirana plemena i antičke polise) i makropolitike (ovdje razumijeva razne civilizacije, od kojih je svaka određena dominacijom određenog mentaliteta i stanovitim političkim institucijama). *Hijerarhije* Bouthoul dijeli na više skupina, a poblize se osvrće na ekonomske. Ekonomske hijerarhije proizlaze iz podjele rada, posjedovanja zemlje, političke moći i bogatstva, vlasništva nad sredstvima za proizvodnju i aktualne ekonomske politike.

Kako čovjek istodobno može biti član više hijerarhija (religiozne, političke, hijerarhije u poduzeću, itd.), to može doći do interferencije. Autor upozorava i na »*klasu političara*« i političke vođe. Po njegovu mišljenju danas postoje dva tipa vrhovnih vođa. Prvi tip nastavlja se na tradiciju orijentalnog despota ili apsolutnog monarha. Njegova je moć apsolutna, a niti u unutrašnjoj, niti u vanjskoj politici nije moguće otvoreno suprotstavljanje. Drugi tip predstavljaju šefovi demokratskih država, bile one monarhije ili ne, koji dopuštaju postojanje otvorene opozicije i kritiku vlastitih postupaka. Njihova je moć u unutrašnjoj politici ograničena.

Gledajući povijesno, funkcije su se države 'multiplicirale, osobito nakon

industrijske revolucije. Glavnu je ulogu pri tom igrao ostvareni višak proizvodnje. Država se javila kao odgovorni faktor opstanka grupe, određivanja ekonomskih odnosa, prava a u novije doba naročito je dobila na važnosti i polemološka funkcija države.

Prema Bouthoulovoj definiciji, politički je onaj događaj, koji se odnosi na život države i društva. Te je događaje podijelio na funkcionalne, povijesne i sociologijske.

Što se tiče tipologije političkih režima, navodeći tipologije Comta i Spencera, Bouthoul upozorava na oprez pri određivanju tipologija političkih sistema, zbog, kako sam navodi, »konfuzije riječi«. Pri tome misli na razne tipove političkih režima, za koje postoji jedan naziv (npr. povijesničari republikom nazivaju i grčke polise i rimsku republiku).

Autor upozorava i na razliku između teorija i doktrina. Teorije su objašnjenja međuodnosa unutar teorija i doktrina. Teorije su objašnjenja unutar neke serije fenomena, uz pokušaj generalizacije. Dok se teorije mogu odnositi samo na prošlost, doktrine utvrđuju vezu između prošlosti i budućnosti.

Sociologijske teorije i doktrine mnogo su puta obrađivane kao funkcija jedinog sistema vlade. Sociologija, a još više filozofija povijesti, bila je često stavljena u službu politike. Bouthoul na jednom mjestu kaže, da je politika neprijatelj sociologije, »jer traži da bude služena«. Istodobno, političke su činjenice područje gdje se najbolje može pratiti geneza tokova mišljenja, fenomena mentalnih dodira, kolektivnih impulsa i ideologija. Jer, političke činjenice nedjeljive su od socijalne psihologije. One rezultiraju kolektivnim akcijama i reakcijama, određujući upravljanje zajednicama.

U našoj »Damoklovoj epohi«, kako je autor naziva, teško je ne baviti se u prvom redu situacijama i konjunkturama ratnog karaktera, jer njihovo poznavanje može rezultirati efikasnom politikom mira. Sociologija politike treba da pomogne u pronalaženju tog puta, jer — kako autor kaže — današnja sociologija jest politika budućnosti.

Jože Goričar

SOCIOLOGIJA

Osnovi marksističke opšte teorije o društvu

»Rad«, Beograd 1974, 452 + 23 stranice

Ova knjiga Jože Goričara pojavljuje se u prijevodu već deveti put u našoj javnosti s namjerom da sistematski iznese sociologijsku problematiku.

Dok su se izmjene i dopune u prethodnim izdanjima odnosile na sistematsku građu, u ovom izdanju »Sociologije« autor je posegnuo za izmjenama sadržaja. Skraćivanjem i izmjenama pojedinih poglavlja, te dodavanjem nekoliko novih, autor je nastojao da djelo dobije, kako sam kaže, »potpuniji i, s obzirom na današnje stanje sociološke teorije, savremeniji sadržaj« (str. 5). Tako je povećan i opseg djela.

Knjiga ima pet dijelova. U prvom dijelu autor govori o društvenim znanostima i predmetu njihova proučavanja, ukratko iznosi razvoj društvene misli od antičkih razmišljanja do začetka građanske sociologije, da bi više prostora posvetio općoj marksističkoj teoriji društva ukazujući na njene izvore (dijalektički i historijski materijalizam) i na zakone u sociologiji. Zatim je dao pregled glavnih pravaca građanske sociologijske misli počam od mehanicističke sociologije pa sve do fenomenološkog pravca u sociologiji, sociologijskog behaviorizma i funkcionalizma. Prikaz ova tri posljednja pravca u sociologiji upotpunjuje sadržaj prethodnih izdanja ovog udžbenika.

Drugi dio nosi naslov »Ljudsko društvo i njegova struktura«. U njemu se govori o pojmu i strukturi društva, o ekonomskoj strukturi ili, kako sam autor kaže, o »realnoj bazi društva« (str. 148). Goričar tu iznosi teoriju o pravnoj i političkoj nadgradnji društva, o društvenoj svijesti te o sociologijskim problemima kulture, zapravo o odnosu kultura — socijalizacija — ličnost.

U trećem dijelu govori se o društvenim grupama. Autor daje pojam i dosta općenitu definiciju društvene grupe, iznosi tipologiju grupa u vidu dihotomije: jednofunkcionalne — mnogo-funkcionalne grupe, primarne — sekundarne grupe, te organizirane — neorganizirane grupe. Zatim obrađuje najznačajnije

Lenga Cvitanović